



LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1997 M. GRUODŽIO 31 D. NUTARIMU NR. 1503 „DĖL VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ TURTO PRIVATIZAVIMO VIEŠO AUKCIONO BŪDU NUOSTATŲ PATVIRTINIMO“ PATVIRTINTŲ VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ TURTO PRIVATIZAVIMO VIEŠO AUKCIONO BŪDU NUOSTATŲ 49 PUNKTO (2005 M. RUGSĖJO 13 D. REDAKCIJA), 50.2 PUNKTO (2007 M. RUGPJŪČIO 29 D. REDAKCIJA) ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ TURTO PRIVATIZAVIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO NUOSTATOMS

2012 m. spalio 24 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Bieliūno, Tomos Birmontienės, Prano Kuonio, Gedimino Mesonio, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovams Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Įmonių teisės ir viešųjų pirkimų politikos departamento Valstybės valdomų įmonių politikos skyriaus vyriausiajam specialistui Dominikui Pečiuliui, valstybės įmonės Valstybės turto fondo Teisės skyriaus teisininkei Rūtai Kurienei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Konstitucinio Teismo posėdyje 2012 m. spalio 23 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 15/2010-40/2010 pagal pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymus ištirti, ar:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų 49 punktas (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punktas (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) tiek, kiek juose nustatyta, kad, per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos nesumokėjus eilinio įnašo (įmokos) su palūkanomis bei delspinigiais, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis besąlygiškai nutraukiama, privatizavimo objektas grąžinamas privatizavimo institucijoms, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negrąžinamos, neprieštaravo (neprieštarauja) Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“ (prašymas Nr. 1B-15/2010);

2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų 50.2 punktas (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos nesumokėjus eilinės įmokos su palūkanomis bei delspinigiais, privatizavimo objektas grąžinamas privatizavimo institucijoms, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negrąžinamos, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 1.2 straipsnio 1 daliai, 6.222 straipsnio 1 daliai, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 21 straipsnio (2006 m. gruodžio 5 d. redakcija) 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“ (prašymas Nr. 1B-48/2010).

Konstitucinio Teismo 2012 m. spalio 16 d. sprendimu šie pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymai buvo sujungti į vieną bylą.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymas Nr. 1B-15/2010 grindžiamas šiais argumentais.

Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“ (toliau – ir Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimas Nr. 1503) patvirtintų Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų (toliau – ir Nuostatai) 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2

punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nustatytos privalomos privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos, kuriomis įtvirtinta ne tik privatizavimo institucijų teisė reikalauti nutraukti sutartį per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos negavus eilinio įnašo, bet ir teisė taikyti vienašalę restituciją, t. y. susigrąžinti nuosavybės privatizavimo objektą, o pirkėjui negrąžinti jo sumokėtų sumų. Ši privatizavimo institucijų teisė įtvirtinta kaip besąlyginė ir ja minėtos institucijos gali naudotis neatsižvelgdamos į jokiais konkrečius sandorio aplinkybes, *inter alia* į tai, kiek įmokų už privatizavimo objektą jau yra sumokėta. Tuo tarpu Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatyme (toliau – ir Įstatymas) nustatyta, kad pirkėjui turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos (21 straipsnio 4 dalis). Todėl pareiškėjui kyla abejonių dėl Nuostatuose įtvirtinto teisinio reguliavimo, pagal kurį taikoma vienašalė restitucija, atitiktis Įstatymo, kuriam įgyvendinti šis poįstatyminis aktas yra priimtas, 21 straipsnio 4 daliai.

2. Pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymas Nr. 1B-48/2010 dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktis Įstatymui grindžiamas iš esmės tais pačiais argumentais, kaip ir jo prašymas Nr. 1B-15/2010.

Pareiškėjo prašymas ištirti ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijos ir Civilinio kodekso (toliau – ir CK) nuostatomis grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Nuostatuose įtvirtinus teisinį reguliavimą, kuris prieštarauja Įstatymui, buvo pažeistas konstitucinis teisinės valstybės principas, pagal kurį poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais ir negali jiems prieštarauti.

2.2. Ginčijamas teisinis reguliavimas gali prieštarauti Konstitucijos 23 straipsniui, kuriame įtvirtintas nuosavybės neliečiamumo principas, nes neatlygintinis nuosavybės paėmimas prilygsta turto konfiskavimui, kuris gali būti laikomas baudžiamosios teisės poveikio priemone, o ne civilinių teisių gynimo būdu.

2.3. Be to, pagal Įstatymo 21 straipsnio 6 dalį privatizavimo sandoriui ir nuosavybės teisės į privatizavimo objektą atsiradimui yra taikomos CK nuostatos. Pagal CK 1.2 straipsnio 1 dalį, 6.222 straipsnio 1 dalį, nuosavybės neliečiamumo, proporcingumo, teisėtų lūkesčių apsaugos ir neleistinumo piktnaudžiauti teise principus nutraukus sutartį šalis gali reikalauti grąžinti viską, ką yra perdavusi kitai šaliai, jeigu ji tuo pat metu grąžina kitai šaliai visa tai, ką buvo iš šios gavusi (abipusė restitucija). Tuo tarpu Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) įtvirtinta vienašalė restitucija, todėl ginčijamas teisinis reguliavimas, pareiškėjo nuomone, prieštarauja ir CK 1.2 straipsnio 1 daliai, 6.222 straipsnio 1 daliai.

II

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovų Ūkio ministerijos Įmonių teisės ir viešųjų pirkimų politikos departamento Įmonių teisės skyriaus vyriausiojo specialisto D. Pečiulio, valstybės įmonės Valstybės turto fondo

Teisės skyriaus teisininkės R. Kurienės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaruja Konstitucijai ir įstatymams. Vyriausybės atstovų pozicija grindžiama šiais argumentais.

1. Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo proceso tikslas – gauti kuo daugiau lėšų, kad būtų maksimaliai patenkinti visuomenės poreikiai. Siekiant apsaugoti valstybės (savivaldybių) turtą ir ginant valstybės interesus, teisės aktuose, kuriais reguliuojamos valstybės (savivaldybės) turto privatizavimo procedūros, privalo būti nustatytos už pažeidimus taikomos atsakomybės priemonės, kuriomis būtų užtikrintas privatizavimo sandorių įvykdymas.

Pareiškėjo ginčijamame Nuostatų 49 punkte įtvirtinta sankcija yra skirta valstybės (savivaldybės), kaip viešojo teisinio santykio dalyvio, interesams ginti.

2. Nuostatuose yra įtvirtinta pirkėjo teisė pasirinkti atsiskaitymo už aukcione įsigytą turtą būdus – mokėti iš karto arba dalimis. Pastaroji atsiskaitymo tvarka palankesnė pirkėjui, o ne valstybei (savivaldybei), todėl aukcione parduoto turto savininkė valstybė (savivaldybė), prisiimdama riziką dėl pirkėjo finansinių galimybių įvykdyti sandorį ir siekdama užtikrinti sandorio įvykdymą, privalo nustatyti griežtesnes sutarties įvykdymą užtikrinančias priemones. Dėl gana ilgų mokėjimo atidėjimo terminų galimos neigiamos pasekmės turto savininkui, pvz., po ilgo laiko parduodant tą patį turtą jo vertė gali būti mažesnė, todėl pirkėjo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų nevykdymo atveju jam taikomos griežtesnės sankcijos. Tiek Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje, tiek ginčijamuose Nuostatų punktuose yra imperatyviai nurodyta, kad tam tikri pirkėjų drausminantys apribojimai turi būti nustatyti ir privatizavimo sandoryje.

3. Ginčijamoje nuostatoje numatyta, kad jeigu pirkėjas nevykdo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, ne tik nutraukiama privatizavimo sutartis ir įgytas turtas pereina valstybės (savivaldybės) nuosavybėn, bet ir pirkėjo sumokėtos įmokos bei įsigyto objekto pagerinimui išleistos lėšos jam negražinamos. Tai papildoma pirkėją drausminanti priemonė, kuri sutarties nutraukimo atveju turėtų būti vertinama kaip sandorio šalies patirti nuostoliai, atsiradę dėl jos pačios kaltės. Šie pirkėjo nuostoliai negali būti reikšmingesni nei nukentėjusios šalies (valstybės) patirti nuostoliai dėl neįvykusio privatizavimo – turėtos išlaidos, susijusios su turto pardavimu, turto vertės pokytis, negautos pajamos ir pan. Praktikoje galimi ir tokie atvejai, kai dėl sutarties nevykdymo viešojo subjekto realiai patirti nuostoliai viršija už privatizavimo objektą pirkėjo įmokėtą sumą ir grąžinto privatizavimo objekto vertę, todėl ginčijamuose Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) numatytos privatizavimo sutarties nutraukimo pasekmės negali būti vertinamos kaip prieštaraujančios Įstatymo nuostatai.

4. Ginčijamas teisinis reguliavimas negali būti vertinamas kaip leidžiantis konfiskuoti pirkėjo nuosavybę, nes taip teigdamas pareiškėjas, Vyriausybės atstovų manymu, neatsižvelgė į

privatizavimo objekto galutinį perdavimo ir nuosavybės teisių į šį turtą apribojimų panaikinimo pirkėjo atžvilgiu momentą. Todėl teisinis reguliavimas, pagal kurį nutraukus ar panaikinus privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį ir nepasiekus privatizavimo tikslų šis turtas gražinamas valstybei (savivaldybei), negali būti vertinamas kaip prieštaraujantis Konstitucijos 23 straipsniui.

5. Dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties CK 6.222 straipsnio 1 daliai, kurioje numatyta abipusė restitucija, ir 1.2 straipsnio 1 dalyje nurodytiems principams Vyriausybės atstovai pažymi, kad restitucija teisine prasme suprantama trejopai: kaip procesas (turto gražinimas vieno kitam esant nustatytiems gražinimo pagrindams), kaip rezultatas (*status quo* atkūrimas) ir kaip atsakomybės forma (neigiamos pasekmės kaltajai šaliai ne tik gražinant turtą, bet ir atlyginant nuostolius). Ne visais atvejais šalims taikoma abipusė restitucija, tam tikrais atvejais pareigą gražinti turi tik viena iš šalių. Restitucija laikytina savarankišku prievoliniu teisiniu pažeistų teisių gynimo būdu, kuriuo *inter alia* gali būti ginami valstybės interesai. Ginčijamuose Nuostatų punktuose įtvirtintos specialiosios teisės normos, taikytinos privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo atveju, todėl jos negali sutapti su CK 6.222 straipsnio 1 dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu.

6. Privatizavimo sandorio nutraukimo atveju taikant abipusę restituciją valstybė (savivaldybė) atsidurtų nelygiavertėje padėtyje ir, kaip nukentėjusi dėl sandorio nevykdymo šalis, kaltos šalies atžvilgiu turėtų daugiau pareigų, o jos patirtus nuostolius būtų sunku atlyginti ir nebūtų išvengta neigiamų ekonominių pasekmių visuomenės interesams.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo apklaustos specialistės – valstybės įmonės Valstybės turto fondo Teisės skyriaus teisininkė Justė Žibūdienė ir šio fondo Privatizavimo skyriaus specialistė Ona Šimčikienė.

IV

Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovai D. Pečiulis, R. Kurienė iš esmės pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus ir atsakė į teisėjų klausimus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas prašo ištirti Nuostatų 49 punkto (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos nesumokėjus eilinio įnašo su palūkanomis bei delspinigiais, privatizavimo objekto pirkimo–

pardavimo sutartis besąlygiškai nutraukiama, privatizavimo objektas grąžinamas privatizavimo institucijoms, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negrąžinamos, atitiktį Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“ bei 50.2 punkto (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) atitiktį ta pačia apimtimi – ir Konstitucijos 23 straipsniui, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams, CK 1.2 straipsnio 1 daliai, 6.222 straipsnio 1 daliai.

Pažymėtina, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, konstitucinis teisingumo principas yra neatskiriamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinio elementas, todėl prašymas ištirti ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktį konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams traktuotinas kaip prašymas ištirti jo atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Vyriausybė, vadovaudamasi Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymu, 1997 m. gruodžio 31 d. priėmė nutarimą Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“, kuris įsigaliojo 1998 m. sausio 10 d. Šiuo nutarimu buvo patvirtinti Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatai, kuriuose *inter alia* nustatyta viešo aukciono valstybės ar savivaldybės valdomam turtui privatizuoti rengimo tvarka, reguliuojamas privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties sudarymas, numatyta, kaip atsiskaitoma už viešame aukcione įsigytą privatizavimo objektą, įtvirtinta atsiskaitymo tvarka, nustatytos kitos pirkimo–pardavimo sutarties sąlygos.

Šis Vyriausybės nutarimas ne kartą buvo keičiamas ir (arba) papildomas, *inter alia* Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 1007 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojusi 2005 m. rugsėjo 18 d.), Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 933 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojusi 2007 m. rugsėjo 17 d.) (toliau – ir Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas Nr. 933).

3. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjas abejoja *inter alia* Nuostatų 49 punkto (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) atitiktimi Įstatymui.

3.1. Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Jeigu pirkimo–pardavimo sutartyje nustatyta, kad už privatizuotą ilgalaikį materialųjį turtą atsiskaitoma vėliau negu per 5 darbo dienas nuo šios sutarties pasirašymo, per 5 darbo dienas po pirkimo–pardavimo sutarties pasirašymo viešo aukciono laimėtojas turi sumokėti privalomą sumą – ne mažiau kaip 25 procentus pasiūlytos privatizavimo objekto kainos arba valstybės (savivaldybės) dalį pirkimo kainoje atitinkančios sumos, jeigu privatizavimo objekto (statinio) privatizavimo

programoje nustatytas vertės padidėjimo procentas dėl nuomos metu šiam objektui pagerinti padarytų išlaidų, įskaitant įmokėtą pradinį įnašą. Atidėtos įmokos turi būti mokamos kas ketvirtį lygiomis dalimis su palūkanomis, apskaičiuotomis nuo likusios mokėti sumos. Palūkanų dydis nustatomas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka ir paskelbiamas Informaciniame privatizavimo biuletenyje kartu su objekto privatizavimo programa. Įsiskolinimas pradedamas gražinti kitą ketvirtį po įsigyto turto įkeitimo ar banko garantijos pateikimo termino pabaigos, eilinis įnašas ir palūkanos sumokami iki kito ketvirčio pirmojo mėnesio 10 dienos. Už laiku nesumokėtą eilinį įnašą ar palūkanas pirkėjas privalo sumokėti atitinkamai į Finansų ministerijai atidarytą privatizavimo fondo sąskaitą ar savivaldybės specialiąją sąskaitą delspinigius – 0,1 procento laiku nesumokėtos sumos už kiekvieną sudelstą dieną. Jeigu eilinis įnašas su palūkanomis bei delspinigiais nesumokamas per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis nutraukiama, o visa, kas buvo perduota pirkėjui pagal šią sutartį iki jos nutraukimo, gražinama Turto fondui. Pirkėjo įmokėta suma ir lėšos, sumokėtos už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą, negražinamos. Apie laiku nesumokėtas eilines įmokas Finansų ministerija praneša Turto fondui.“

Taigi Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) buvo nustatyta, kaip gali būti atsiskaitoma už viešame aukcione įsigytą privatizavimo objektą (iš karto, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo sutarties pasirašymo, arba dalimis), įtvirtinta atsiskaitymo tvarka, taip pat nustatytos teisinės pasekmės pirkėjui, nevykdančiam mokėjimo įsipareigojimų pagal sudarytą privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį.

Pažymėtina, kad, pagal Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą susitarus dėl mokėjimo už privatizavimo objektą dalimis, pirkėjas privalo iš karto, t. y. per 5 darbo dienas nuo sutarties pasirašymo, sumokėti dalį kainos (ne mažiau kaip 25 procentus sutartyje numatytos sumos), o likę mokėjimai atidedami ir įmokos mokamos reguliariai kas ketvirtį lygiomis dalimis su atitinkamomis palūkanomis.

3.2. Aiškinant pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą, įtvirtintą Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamu aspektu pažymėtina, kad tais atvejais, kai už įsigytą privatizavimo objektą susitarta mokėti dalimis, pirkėjui neįvykdžius mokėjimo įsipareigojimų pagal sudarytą privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį, t. y. per nustatytą laiką (30 dienų po mokėjimo termino pasibaigimo) nesumokėjus eilinio įnašo su palūkanomis bei delspinigiais, kyla privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties nevykdymo teisinės pasekmės: pirkimo–pardavimo sutartis nutraukiama, pirkėjo įsigytas privatizavimo objektas gražinamas privatizavimo institucijai – Turto fondui, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos. Šis Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas taikomas visais atvejais, kai priimamas

sprendimas nutraukti privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs. Taigi, pagal Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų nustatytu laiku mokėti atidėtas įmokas su palūkanomis bei delspinigiais už privatizavimo objektą ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį, viena sandorio šalis – valstybė (savivaldybė) – susigrąžina savo buvusį turtą (privatizavimo objektą), o kita sandorio šalis – pirkėjas netenka ne tik įsigyto privatizavimo objekto, bet ir už jį iki tol sumokėtų įmokų bei lėšų už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą.

Šiame kontekste pažymėtina, kad, pagal pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą nutraukus privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį ir Turto fondui grąžinus privatizavimo objektą, už jį sumokėtos įmokos ir lėšos už privatizavimo objekto pagerinimą pirkėjui negrąžinamos jokiais atvejais, t. y. nei tada, kai Turto fondui grąžinamas turtas yra didesnės vertės nei buvo tuo metu, kai pirkėjas jį įsigijo, *inter alia* dėl pirkėjo padarytų privatizavimo objekto pagerinimų padidėjus objekto vertei, nei tada, kai, nepaisant už objekto pagerinimą sumokėtų lėšų, jo vertė nepadidėjo (ar net sumažėjo) ir jis grąžinamas tokios pat ar mažesnės vertės. Taigi vienais atvejais pagal pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą valstybei (savivaldybei) grąžinamas privatizavimo objektas yra tokios pat ar sumažėjusios vertės, kitais atvejais – didesnės vertės nei buvo tuo metu, kai pirkėjas jį įsigijo, *inter alia* dėl pirkėjo padarytų objekto pagerinimų, o pirkėjui jo sumokėtos įmokos ir lėšos už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą negrąžinamos jokiais atvejais, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs ir kaip pakito (padidėjo ar sumažėjo) privatizavimo objekto vertė.

3.3. Nuostatų 49 punktas (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), kuri ginčija pareiškėjas, buvo pakeistas Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 933 ir išdėstytas taip:

„Viešo aukciono laimėtojas gali už privatizavimo objektą (ilgalaikį materialųjį turtą) mokėti dalimis, jeigu privatizavimo objekto valdytojo nustatytas galutinio atsiskaitymo už privatizavimo objektą terminas ilgesnis nei 5 darbo dienos nuo privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties pasirašymo ir taip nustatyta suderintame privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties projekte, kuriam pritarė Privatizavimo komisija ar Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Šiuo atveju privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartyje turi būti nustatyta, kad per 5 darbo dienas po pirkimo–pardavimo sutarties pasirašymo viešo aukciono laimėtojas turi sumokėti privalomą sumą – ne mažiau kaip 25 procentus pirkimo–pardavimo sutartyje nustatytos už privatizavimo objektą mokėtinos sumos, o viešo aukciono laimėtojo sumokėtas pradinis įnašas įskaitomas į pirmąją įmoką. Jeigu privatizavimo objekto (statinio) privatizavimo programoje nustatytas vertės padidėjimo procentas dėl nuomos metu šiam objektui pagerinti patirtų būtinų išlaidų, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartyje turi būti nustatyta, kad pirmoji įmoka – ne mažiau kaip 25

procentai valstybės (savivaldybės) dalį pirkimo kainoje sudarančios sumos, o viešo aukciono laimėtojo sumokėtas pradinis įnašas įskaitomas į pirmąją įmoką.“

Palyginus Nuostatų 49 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytoju Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) pažymėtina, kad Nuostatų 49 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nustatyta, kaip gali būti atsiskaitoma už aukcione įsigytą privatizavimo objektą (pirkėjas už privatizavimo objektą gali mokėti iš karto arba dalimis), įtvirtinta atsiskaitymo tvarka, tačiau neregamentuojamos teisinės pasekmės pirkėjui, nevykdančiam mokėjimo įsipareigojimų pagal sudarytą privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį.

Taigi Nuostatų 49 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas pakito taip, kad jame neliko šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamo teisinio reguliavimo.

Pažymėtina, kad Nuostatų 49 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje.

4. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjas abejoja *inter alia* Nuostatų 50.2 punkto (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) atitiktimi Konstitucijai ir įstatymams.

4.1. Nuostatų 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nustatyta:

„Jeigu už privatizavimo objektą mokama dalimis, įmokos turi būti mokamos kiekvieną ketvirtį lygiomis dalimis su palūkanomis, apskaičiuotomis nuo likusios mokėti sumos. Palūkanų normos dydis lygus jo nustatymo (perskaičiavimo) dieną Lietuvos banko tinklalapyje skelbiamai naujausio mėnesio suteiktų naujų paskolų nefinansinėms korporacijoms ir namų ūkiams palūkanų normai („iš viso“). Pradinio palūkanų normos dydžio nustatymo diena yra privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties pasirašymo diena. Palūkanų normos dydis perskaičiuojamas praėjus 6 mėnesiams nuo ankstesnio palūkanų normos dydžio nustatymo (perskaičiavimo) dienos. Apie pasikeitusį palūkanų normos dydį Turto fondas pirkėją informuoja per 5 darbo dienas nuo palūkanų perskaičiavimo dienos. Įsiskolinimas pradedamas gražinti kitą ketvirtį po įsigyto turto įkeitimo ar banko garantijos pateikimo termino pabaigos, eilinė įmoka ir palūkanos sumokami iki kito ketvirčio pirmojo mėnesio 10 dienos. Už laiku nesumokėtą eilinę įmoką ar palūkanas atitinkamai į Finansų ministerijai atidarytą Privatizavimo fondo sąskaitą ar savivaldybės specialiąją sąskaitą pirkėjas privalo sumokėti delspinigius – 0,1 procento laiku nesumokėtos sumos už kiekvieną uždelstą dieną. Jeigu eilinė įmoka su palūkanomis bei delspinigiais nesumokama per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis nutraukiama, o visa, kas perduota pirkėjui pagal šią sutartį iki jos nutraukimo, gražinama Turto fondui. Pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos.“

Taigi Nuostatų 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nustatyta atsiskaitymo už

aukcione įsigytą privatizavimo objektą mokėjimo tvarka tais atvejais, kai už jį mokama dalimis; taip pat nustatytos teisinės pasekmės pirkėjui, nevykdančiam mokėjimo įsipareigojimų pagal sudarytą privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį: numatyta, kad pirkimo–pardavimo sutartis nutraukiama, pirkėjo įsigytas privatizavimo objektas gražinamas Turto fondui, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs ir kaip pakito (padidėjo ar sumažėjo) privatizavimo objekto vertė.

4.2. Pažymėtina, kad Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) ir 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) tuo aspektu, kuriuo jie ginčijami šioje konstitucinės justicijos byloje, yra nustatytas tapatus teisinis reguliavimas: numatytos teisinės privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties nevykdymo pasekmės pirkėjui, nustatytu laiku nesumokėjusiam eilinio įnašo (įmokos) su palūkanomis bei delspinigiais, – pirkimo–pardavimo sutartis nutraukiama, pirkėjo įsigytas privatizavimo objektas gražinamas Turto fondui, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs ir kaip pakito (padidėjo ar sumažėjo) privatizavimo objekto vertė.

5. Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) įtvirtintas pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas, kuriuo nustatytos privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties nevykdymo teisinės pasekmės, aiškintinas šių Nuostatų kitų punktų kontekste.

6. Nuostatuose *inter alia* nustatyta:

– viešas aukcionas – privatizavimo objekto pardavimo būdas, kai neribojamas potencialių pirkėjų, dalyvaujančių aukcione, skaičius, o privatizavimo sandoris sudaromas su didžiausią kainą pasiūliusiu potencialiu pirkėju (4 punktas);

– viešus aukcionus organizuoja ir vykdo Turto fondas (5 punktas);

– privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis – tai sutartis (pavyzdinė sutarties forma pateikta Nuostatų 4 priede) tarp Turto fondo, kuris veikia atstovaudamas valstybei (savivaldybei), ir potencialaus pirkėjo, kuria Turto fondas įsipareigoja perduoti privatizavimo objektą potencialaus pirkėjo – viešo aukciono laimėtojo nuosavybėn, o šis įsipareigoja sumokėti sutartyje nurodytą pinigų sumą ir (ar) įvykdyti kitus sutartyje nurodytus įsipareigojimus (34 punktas);

– pirkimo–pardavimo sutartyje turi būti nurodyta *inter alia* mokėjimo už įsigytą objektą tvarka ir terminai, pirkėjo įsipareigojimai vykdyti objekto privatizavimo sąlygas, sankcijos pirkėjui už sutarties sąlygų nevykdymą arba netinkamą vykdymą, pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo atvejais, pirkėjo įsipareigojimas įkeisti Turto fondui įsigytą privatizavimo objektą ar pateikti banko garantiją, jeigu mokėjimas už objektą atidedamas, ir sankcijos (įskaitant sutarties nutraukimą), jeigu

dėl pirkėjo kaltės toks įsipareigojimas nevykdomas, ir kt. (35 punktas (2004 m. gruodžio 1 d., 2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcijos).

Apibendrinant išdėstyta teisinį reguliavimą pažymėtina, kad įvykus valstybei (savivaldybei) atstovaujančio Turto fondo organizuojamam viešam aukcionui, kurio paskirtis – už didžiausią pasiūlytą kainą privatizuoti valstybei ar savivaldybei priklausantį konkretų turtą (privatizavimo objektą), tarp Turto fondo ir privatizavimo objekto pirkėjo pagal Nuostatų 4 priede pateiktos pavyzdinės sutarties formą sudaroma privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis, kurios pagrindu pirkėjas įgyja teisę į nuosavybę; pirkimo–pardavimo sutartyje nustatomos įvairios sutarties sudarymo sąlygos, *inter alia* įsipareigojimas įkeisti privatizavimo objektą, sutarties nutraukimo atvejais ir kt.

7. Kaip minėta, Nuostatų 4 priede (2004 m. gruodžio 1 d. redakcija) yra pateikta pavyzdinė privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties forma.

Šios pavyzdinės sutarties 8 punkte yra nustatyta likusios kainos už privatizavimo objektą dalies ir palūkanų mokėjimo tvarka. Pagal pavyzdinės sutarties 8.3 punktą privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartyje turi būti nurodyta, kad „jeigu eilinis įnašas su palūkanomis bei delspinigiais nesumokamas per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos, ši sutartis gali būti teismine tvarka nutraukta, o sumokėta suma negrąžinama“.

Nuostatų 4 priedo, *inter alia* jo 8 punkto, nuostatos buvo keičiamos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 933, tačiau pavyzdinės sutarties 8.3 punkte nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį Turto fondui numatyta galimybė nutraukti sutartį teismine tvarka, jeigu pirkėjas nevykdo privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, nepakito.

Pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą, įtvirtintą Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija), aiškinant kartu su atitinkamomis Nuostatų 4 priedo (2004 m. gruodžio 1 d., 2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcijos) nuostatomis pažymėtina, kad, pirkėjui per nustatytą laiką nesumokėjus eilinio įnašo (įmokos) su palūkanomis bei delspinigiais už privatizavimo objektą ir taip neįvykdžius pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, gali kilti privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties nevykdymo pasekmės: Turto fondas gali kreiptis į teismą dėl sudarytos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo; ją nutraukus, pirkėjo įsigytas privatizavimo objektas grąžinamas Turto fondui, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negrąžinamos, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs ir kaip pakito (padidėjo ar sumažėjo) privatizavimo objekto vertė. Taigi konstatuotina, kad aptartu teisiniu reguliavimu Turto fondui suteikta diskrecija pasirinkti privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimą teismine tvarka arba kitą valstybės (savivaldybės) pažeistų teisių gynimo būdą.

8. Nuostatuose reglamentuojamas *inter alia* nuosavybės teisės į privatizavimo objektą įgijimo momentas.

8.1. Nuostatų 54 punkte (2000 m. spalio 9 d. redakcija) *inter alia* buvo nustatyta: „Nuosavybės teisės į privatizavimo objektą perdavimo dokumentas yra privatizavimo objekto nuosavybės teisės perdavimo aktas <...>. Aktas surašomas per 15 darbo dienų po to, kai pirkėjas (jo įgaliotas asmuo) nustatytą tvarka sumoka 48 (arba 49) ir 52 punktuose nurodytas sumas ir įvykdo arba privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartyje įsipareigoja įvykdyti numatytas privatizavimo sąlygas <...>.“

Taigi pagal Nuostatų 54 punktą (2000 m. spalio 9 d. redakcija) pirkėjas nuosavybės teisę į privatizavimo objektą įgydavo sudarius privatizavimo objekto nuosavybės teisės perdavimo aktą, kuris turėjo būti surašomas per 15 dienų po to, kai pirkėjas visiškai ar iš dalies atsiskaito už įsigytą privatizavimo objektą ir įvykdo numatytas privatizavimo sąlygas arba sutartyje yra įsipareigojęs jas įvykdyti.

8.2. Nuostatų 54 punktas (2000 m. spalio 9 d. redakcija), kuriuo reglamentuojamas privatizavimo objekto nuosavybės teisės įgijimo momentas, buvo keičiamas, *inter alia* Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 933.

Nuostatų 53 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nustatyta: „Viešo aukciono laimėtojas nuosavybės teisę į privatizavimo objektą įgyja nuo privatizavimo objekto perdavimo, kuris įforminamas šių nuostatų 54 punkte nustatyta tvarka, viešo aukciono laimėtojų momentu.“

Nuostatų 54 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) *inter alia* nustatyta: „Privatizavimo objekto perdavimas įforminamas nuosavybės teisės priėmimo–perdavimo aktu <...>. Aktas surašomas per 15 darbo dienų po to, kai pirkėjas (jo įgaliotas asmuo) nustatytą tvarka sumoka 48 (arba 49) ir 50.4 punktuose nurodytas sumas ir įvykdo arba privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartyje įsipareigoja įvykdyti numatytas privatizavimo sąlygas <...>.“

Palyginus Nuostatų 53, 54 punktuose (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) išdėstytą teisinį reguliavimą, susijusį su nuosavybės teisės į privatizavimo objektą įgijimu, su išdėstytu Nuostatų 54 punkte (2000 m. spalio 9 d. redakcija) pažymėtina, kad jis iš esmės nepakito: nuosavybė į privatizavimo objektą įgyjama nuo to momento, kai pasirašomas privatizavimo objekto priėmimo–perdavimo aktas, kuris surašomas per 15 dienų po to, kai pirkėjas visiškai ar iš dalies atsiskaito už įsigytą privatizavimo objektą ir įvykdo numatytas privatizavimo sąlygas arba sutartyje yra įsipareigojęs jas įvykdyti. Nuostatų 53, 54 punktuose (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nustatyta dar ir tai, kad privatizavimo objekto nuosavybės teisės priėmimo–perdavimo aktu įforminamas privatizavimo objekto perdavimas.

8.3. Pagal Nuostatų 48 (arba 49) ir 50.4 punktus (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija), nuoroda į kuriuos daroma Nuostatų 54 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija), kuriuo

reglamentuojamas nuosavybės teisės į privatizavimo objektą įgijimo momentas, pirkėjas iki priėmimo–pardavimo akto pasirašymo, taigi ir nuosavybės teisės į privatizavimo objektą įgijimo, turi būti sumokėjęs pirkimo kainos ir pradinio įnašo skirtumą, jei atsiskaitymo už privatizavimo objektą terminas yra ne ilgesnis kaip 5 darbo dienos, t. y. jei už privatizavimo objektą mokama iš karto, arba, jeigu už privatizavimo objektą atsiskaitoma dalimis, ne mažiau kaip 25 procentus pirkimo–pardavimo sutartyje nustatytos sumos ir padidėjimo procentą dėl nuomos metu šiam objektui pagerinti patirtų būtinų išlaidų, bei įvykdęs kitas numatytas privatizavimo sąlygas arba sutartyje įsipareigojęs jas įvykdyti.

8.4. Pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą, įtvirtintą Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija), aiškinant kartu su išdėstytoju teisiniu reguliavimu pažymėtina, kad, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartyje sutarus už privatizavimo objektą atsiskaityti dalimis, viešąjį aukcioną laimėjęs pirkėjas nuosavybės teisę į privatizavimo objektą įgyja nuo to momento, kai, sumokėjęs privalomą pradinę sumą – ne mažiau kaip 25 procentus sutartyje numatytos kainos bei padidėjimo procentą dėl nuomos metu šiam objektui pagerinti patirtų būtinų išlaidų – ir įvykdęs arba įsipareigojęs įvykdyti kitas pirkimo–pardavimo sutarties sąlygas, priima pardavėjo perduodamą privatizavimo objektą ir pasirašo priėmimo–pardavimo aktą, t. y. dar iki to laiko, kai sumoka visą už privatizavimo objektą pirkimo–pardavimo sutartyje nustatytą kainą.

Taigi tais atvejais, kai pirkėjui neįvykdžius mokėjimo įsipareigojimų pagal sudarytą privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį (per nustatytą laiką nesumokėjęs eilinio įnašo (įmokos) su palūkanomis bei delspinigiais) sutartis nutraukiama, Turto fondui gražinamas pirkėjo nuosavybe esantis privatizavimo objektas, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs ir kaip pakito (padidėjo ar sumažėjo) privatizavimo objekto vertė.

9. Kitos privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties sąlygos įtvirtintos *inter alia* Nuostatų 50 punkte (2004 m. vasario 4 d. redakcija).

9.1. Nuostatų 50 punkte (2004 m. vasario 4 d. redakcija) *inter alia* buvo nustatyta: „Jeigu mokėjimo terminas atidedamas, viešo aukciono laimėtojas privalo Turto fondui pateikti privatizavimo programoje nurodytas įsipareigojimų įvykdymo užtikrinimo priemonės: įkeisti įsigytą ilgalaikį materialųjį turtą arba pateikti banko <...> garantiją. Įkeisto turto rinkos vertė arba garantuojama suma negali būti mažesnė už neįvykdytų pirkėjo prievolių sumą <...>.“

Taigi Nuostatų 50 punkte (2004 m. vasario 4 d. redakcija) buvo nustatyta privaloma pirkimo–pardavimo sutarties sąlyga – reikalavimas pateikti privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties įvykdymo užtikrinimo priemonės, t. y. įkeisti įsigytą ilgalaikį materialųjį turtą arba pateikti banko garantiją, ne mažesnės vertės nei pirkėjo įsiskolinimai kitai sandorio šaliai –

valstybei (savivaldybei), kuriomis siekiama užtikrinti, kad, vienai sutarties šaliai – pirkėjui neįvykdžius pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, kita sutarties šalis – valstybė (savivaldybė) turėtų galimybę iš sutarties kylančius savo reikalavimus patenkinti likusią pirkėjo skolos dalį išsiieškodama iš pirkėjo įkeisto turto ar garanto.

9.2. Nuostatų 50 punktą (2004 m. vasario 4 d. redakcija) buvo keičiamas *inter alia* Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 933, o jame buvęs nustatytas teisinis reguliavimas išdėstytas Nuostatų 50.3 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija).

Nuostatų 50.3 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) nustatyta: „Jeigu už privatizavimo objektą mokama dalimis, viešo aukciono laimėtojas privalo Turto fondui pateikti privatizavimo programoje nurodytas įsipareigojimų įvykdymo užtikrinimo priemonės: įkeisti įsigytą ilgalaikį materialųjį turtą arba pateikti banko <...> garantiją. Įkeisto turto rinkos vertė arba garantuojama suma negali būti mažesnė už neįvykdytų pirkėjo prievolių sumą <...>.“

Palyginus Nuostatų 50 punkte (2004 m. vasario 4 d. redakcija), 50.3 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą pažymėtina, kad juose nustatytas tapatus teisinis reguliavimas.

9.3. Pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą, įtvirtintą Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija), aiškinant kartu su Nuostatų 50 punkte (2004 m. vasario 4 d. redakcija), 50.3 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu pažymėtina, kad pirkėjas, sudarydamas privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį, visais atvejais įsipareigoja užtikrinti šios sutarties įvykdymą – pateikti įsigyto turto įkeitimo dokumentus ar banko garantiją, ne mažesnės vertės nei likę įsiskolinimai valstybei (savivaldybei); tais atvejais, kai pirkėjas nevykdo pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, kita sandorio šalis – valstybė (savivaldybė) gali nuspręsti likusią pirkėjo mokėjimų dalį išsiieškoti iš pirkėjo įkeisto turto ar garanto arba nuspręsti kreiptis į teismą dėl pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo; jeigu priimamas sprendimas nutraukti privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį, pirkėjo nuosavybe esantis privatizavimo objektas gražinamas Turto fondui, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs ir kaip pakito (padidėjo ar sumažėjo) privatizavimo objekto vertė.

10. Pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas, įtvirtintas Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija), aiškintinas ir kitų teisės aktų, būtent Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo, kuriuo reglamentuojami valstybės (savivaldybių) turto privatizavimo teisiniai santykiai, taip pat CK, kuriuo *inter alia* reglamentuojami pirkimo–pardavimo teisiniai santykiai, nuostatų kontekste.

11. Seimas 1997 m. lapkričio 4 d. priėmė Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo

įstatymą, įsigaliojusį 1997 m. gruodžio 1 d. Šiuo įstatymu reguliuojamas *inter alia* valstybės ir savivaldybių turto perdavimas potencialių pirkėjų nuosavybėn už pinigus pagal nustatytą tvarką sudarytus privatizavimo sandorius (1 straipsnio 1 dalis, 2 straipsnio 1 dalis).

11.1. Įstatyme *inter alia* nustatyta:

– privatizavimo institucijos yra Valstybės turto fondas, savivaldybių turto fondai ar kiti savivaldybių administracijos padaliniai (3 straipsnio 1 dalis);

– vienas iš valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo būdų yra viešas aukcionas (13 straipsnio 1 dalies 2 punktas), kurio įgyvendinimo tvarką nustato Vyriausybė (13 straipsnio 3 dalis);

– privatizavimo sandoriui ir nuosavybės teisės į privatizavimo objektą atsiradimui yra taikomos CK nuostatos, jei šiame įstatyme ar privatizavimo sandoryje nenustatyta kitaip (21 straipsnio 6 dalis).

Apibendrinant išdėstytą teisinį reguliavimą pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, Įstatymu reglamentuodamas valstybės (savivaldybių) turto privatizavimo santykius, pavedė Vyriausybei nustatyti viešojo aukciono, kurį rengia valstybei (savivaldybėms) atstovaujantis Turto fondas, rengimo ir įgyvendinimo tvarką. Privatizuojant valstybės (savivaldybių) turtą *inter alia* viešo aukciono būdu turi būti taikomos ir CK nuostatos, kuriomis reglamentuojami prievoliniai santykiai, taip pat su nuosavybės teisės atsiradimu susiję santykiai, jeigu jie nėra reglamentuoti Įstatymu ar pačiu privatizavimo sandoriu, kuris visais atvejais turi būti sudarytas laikantis Įstatymo ir kitų teisės aktų, *inter alia* CK, nuostatų.

11.2. Pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą, įtvirtintą Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija), aiškinant išdėstytą Įstatymo nuostatų kontekste pažymėtina, kad Vyriausybė, priimdama 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimą Nr. 1503, kuriuo patvirtinti Nuostatai, vykdė įstatymų leidėjo pavedimą nustatyti vieno iš valstybės (savivaldybių) turto privatizavimo būdų – viešojo aukciono rengimo tvarką. Nustatydama šią tvarką Vyriausybė privalėjo vadovautis ir CK nuostatomis, kuriomis reglamentuojami prievoliniai santykiai, taip pat su nuosavybės teisės atsiradimu susiję santykiai, jei jie nėra reglamentuoti Įstatymu.

12. Civiliniame kodekse, kuriuo reglamentuojami prievoliniai santykiai, susiję su sutarties sudarymu, vykdymu ir nutraukimu, *inter alia* nustatyta:

– civiliniai santykiai reglamentuojami vadovaujantis jų subjektų lygiateisiškumo, nuosavybės neliečiamumo, sutarties laisvės, nesikišimo į privačius santykius, teisinio apibrėžtumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių, neleistinumą piktnaudžiauti teise ir visokeriopos civilinių teisių teisminės gynybos principais (1.2 straipsnio 1 dalis);

– valstybė, savivaldybė ir jų institucijos yra civilinių santykių dalyvės lygiais pagrindais

kaip ir kiti šių santykių dalyviai (2.36 straipsnio 1 dalis);

– sutarties nutraukimas atleidžia abi šalis nuo sutarties vykdymo; sutarties nutraukimas nepanaikina teisės reikalauti atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl sutarties neįvykdymo, bei netesybas (6.221 straipsnio 1, 2 dalys);

– kai sutartis nutraukta, šalis gali reikalauti grąžinti jai viską, ką ji yra perdavusi kitai šaliai vykdydama sutartį, jeigu ji tuo pat metu grąžina kitai šaliai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavusi (6.222 straipsnio 1 dalis).

Apibendrinant išdėstytąjį CK įtvirtintą teisinį reguliavimą šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad tais atvejais, kai viena iš sutarties šalių yra valstybė ar savivaldybė, sudarant privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį ji dalyvauja lygiais pagrindais su kita sutarties šalimi – pirkėju ir jai taikomi tie patys principai, kuriais vadovaujamosi reglamentuojant civilinius teisinius santykius, *inter alia* lygiateisiškumo, nuosavybės neliečiamumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos. Jeigu pirkėjas nevykdo pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, ši sutartis gali būti nutraukta, o abi sandorio šalys atleistos nuo tolesnio sutarties vykdymo. Vadovaujantis CK nuostatomis, nutraukus sutartį siekiama grąžinti abi sutarties šalis į iki sutarties sudarymo buvusią padėtį, paprastai taikant dvišalę restituciją, kurios sąlyga yra tokia, kad susigrąžinti tai, kas buvo perduota kitai sandorio šaliai, galima tik tuo atveju, jeigu jai tuo pat metu grąžinama viskas, kas buvo iš tos šalies gauta.

II

Dėl Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 1503 patvirtintų Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų 49 punkto (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) atitikties Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 21 straipsnio 4 daliai, 50.2 punkto (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 21 straipsnio 4 daliai, Civilinio kodekso 1.2 straipsnio 1 daliai, 6.222 straipsnio 1 daliai.

1. Minėta, kad pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas prašo ištirti Nuostatų 49 punkto (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos nesumokėjus eilinio įnašo su palūkanomis bei delspinigiais, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis besąlygiškai nutraukiama, privatizavimo objektas grąžinamas privatizavimo institucijoms, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negrąžinamos, atitiktį Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“ bei 50.2 punkto (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) atitiktį ta pačia apimtimi – ir Konstitucijos 23 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui, CK 1.2 straipsnio 1 daliai, 6.222 straipsnio 1

daliai.

2. Pareiškėjo abejonės dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai ir įstatymų nuostatoms grindžiamos tuo, kad Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija), 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį privatizavimo institucijos turi teisę reikalauti taikyti vienašalę restituciją, t. y. susigrąžinti nuosavybės privatizavimo objektą, negražinant pirkėjui jo sumokėtų įmokų ir lėšų už objekto pagerinimą, neatsižvelgiant į jokiais konkretais sandorio aplinkybėmis, *inter alia* į tai, kokią kainos dalį pirkėjas jau yra sumokėjęs, neatitinka Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatos „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“, Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtinto nuosavybės neliečiamumo principo, nes nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį pirkėjas netenka ir įsigyto privatizavimo objekto, ir visų už jį sumokėtų lėšų.

3. Kaip minėta, Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) buvo *inter alia* nustatyta: „Jeigu eilinis įnašas su palūkanomis bei delspinigiais nesumokamas per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis nutraukiama, o visa, kas buvo perduota pirkėjui pagal šią sutartį iki jos nutraukimo, gražinama Turto fondui. Pirkėjo įmokėta suma ir lėšos, sumokėtos už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą, negražinamos.“

Minėta, kad pagal pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su kitais Nuostatų punktais, *inter alia* Nuostatų 4 priede pateiktos pavyzdinės sutarties dėl privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo nuostatomis, pirkėjui neįvykdžius mokėjimo įsipareigojimų pagal sudarytą privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį ir per nustatytą laiką (30 dienų po mokėjimo termino pasibaigimo) nesumokėjęs eilinio įnašo su palūkanomis bei delspinigiais, kyla privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties nevykdymo teisinės pasekmės: ginant pažeistus valstybės interesus pirkimo–pardavimo sutartis gali būti nutraukta teismine tvarka, pirkėjo nuosavybe esantis privatizavimo objektas gražintas Turto fondui, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs ir kaip pakito (padidėjo ar sumažėjo) privatizavimo objekto vertė.

4. Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje, kurios atžvilgiu ginčijama Nuostatų 49 punkto (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) atitiktis, nustatyta:

„Privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui, jeigu jis nevykdytų prisiimtų įsipareigojimų, tarp jų privatizavimo sandorio nutraukimas ar anuliavimas, jei nevykdomos privatizavimo sandoryje nustatytos sąlygos, įsipareigojimai ir (ar) garantijos (nurodomas garantas, kuris atlygins nuostolius valstybei ar savivaldybei), taip pat privatizavimo objekto valdytojo atsakomybė už prisiimtų įsipareigojimų nevykdymą.“

Taigi Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad sudarant privatizavimo sandorį jame turi būti numatytos jo nevykdymo teisinės pasekmės: jeigu pirkėjas nevykdo sandoryje nustatytų mokėjimo įsipareigojimų ar nesilaiko kitų sandoryje nustatytų sąlygų, privatizavimo sandoris gali būti nutraukiamas. Tai reiškia, kad Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje nustatytas kitos privatizavimo sandorio šalies – valstybės (savivaldybės) pažeistų teisių gynimo būdas: jeigu pirkėjas nevykdo sandoriu prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ar nesilaiko kitų sandoryje nustatytų sąlygų, turi būti taikomos tokios teisinės priemonės, dėl kurių pirkėjas patirtų turtinio pobūdžio praradimus (sankcijas), adekvačius jo padarytai žalai.

Vadinasi, Įstatymo 21 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas reikalavimas privatizavimo sandoryje numatyti pažeistų teisių gynimo būdus, *inter alia* galimybę nutraukti sudarytą sandorį, siekiant užtikrinti, kad dėl vienos sandorio šalies – pirkėjo sandoriu prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų nevykdymo ar kitų sandorio sąlygų nesilaikymo kita sandorio šalis – valstybė (savivaldybė) nepatirtų žalos, o tokiai žalai atsiradus būtų galimybė apginti jos interesus, pirkėjui sukeltiant adekvačius padarytai žalai turtinio pobūdžio praradimus.

5. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas turi būti tvarkomas taip, kad tarnautų bendrai tautos gerovei, visos visuomenės interesui; iš Konstitucijos nuostatų kyla reikalavimas tausoti valstybės turtą, jo nešvaistyti ir jį racionaliai tvarkyti (Konstitucinio Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimas).

Valstybės turto valdymo principai yra įtvirtinti ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme, kuriame *inter alia* nustatyta, kad valstybės ir savivaldybių turtas turi būti valdomas, naudojamas ir juo disponuojama vadovaujantis *inter alia* visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo principais (8¹ straipsnis).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad sudarant valstybei (savivaldybei) priklausančio privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį joje turi būti numatytos tokios šios sutarties sąlygos, sutarties vykdymo užtikrinimo priemonės, kurios leistų garantuoti veiksmingą ir racionalų, teikiantį naudą visuomenei privatizavimo procesą, užtikrintų lygiateisiškumo, nuosavybės neliečiamumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų laikymąsi.

6. Minėta, kad pagal Nuostatuose, *inter alia* jų 50 punkte (2004 m. vasario 4 d. redakcija), įtvirtintą teisinį reguliavimą pirkėjas, sudarydamas privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį, įsipareigoja pateikti šios sutarties įvykdymą užtikrinančias priemones – įkeisti įsigytą ilgalaikį materialųjį turtą arba pateikti banko garantiją, ne mažesnės vertės nei likę įsiskolinimai valstybei (savivaldybei), kad tais atvejais, kai pirkėjas nevykdo pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, kita sandorio šalis – valstybė (savivaldybė) galėtų likusią

pirkėjo mokėjimų dalį išsiieškoti iš pirkėjo įkeisto turto ar garanto.

Taigi Nuostatuose įtvirtintu teisiniu reguliavimu jau yra numatyta konkreti privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties įvykdymo užtikrinimo priemonė – įsigyto turto įkeitimas ar banko garantija, kuria vykdant valstybės (savivaldybės) turto privatizavimo procesą siekiama užtikrinti valstybės (savivaldybės) interesų gynimą.

7. Pažymėtina, kad, siekiant užtikrinti veiksmingą ir racionalų, teikiantį naudą visuomenei privatizavimo procesą, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartyje gali būti numatyti ir kiti valstybės (savivaldybės) pažeistų teisių gynimo būdai, jeigu pirkėjas nevykdo pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, taip pat neigiamos turtinio pobūdžio pasekmės pirkėjui, nevykdančiam sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų.

8. Sprendžiant, ar Nuostatų 49 punktą (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) neprieštarauja Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“, reikia įvertinti, ar jame nustatyta pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų nevykdymo atveju taikoma priemonė – šios sutarties nutraukimas, kai pirkėjo nuosavybe esantis įsigytas privatizavimo objektas gražinamas Turto fondui, o pirkėjo sumokėtos įmokos ir lėšos už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą negražinamos, nepaisant to, kokią kainos dalį pirkėjas yra sumokėjęs ir kaip pakito (padidėjo ar sumažėjo) privatizavimo objekto vertė, yra proporcinga (adekvati) dėl sutarties nevykdymo kitai sandorio šaliai – valstybei (savivaldybei) padarytai žalai.

9. Minėta, kad, pagal Nuostatų 49 punktą (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą nutraukus privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį ir Turto fondui gražinus privatizavimo objektą, už jį sumokėtos įmokos ir lėšos už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą pirkėjui negražinamos jokiais atvejais, t. y. nei tada, kai Turto fondui gražinamas turtas yra didesnės vertės nei buvo tuo metu, kai pirkėjas jį įsigijo, *inter alia* dėl pirkėjo padarytų privatizavimo objekto pagerinimų padidėjus objekto vertei, nei tada, kai, nepaisant už objekto (statinio) pagerinimą sumokėtų lėšų, jo vertė nepadidėjo (ar net sumažėjo) ir jis gražinamas tokios pat ar mažesnės vertės.

Šiame kontekste pažymėtina, jog, viena vertus, pagal pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą gali susidaryti tokia situacija, kad nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį pirkėjas prarastų ir įsigytą turtą, ir už jį sumokėtą sumą, kuri gali sudaryti didžiąją privatizavimo objekto kainos dalį, bei už privatizavimo objekto pagerinimą sumokėtas lėšas, o kita sandorio šalis – valstybė (savivaldybė) gautų ir pagerintą (padidintos vertės) privatizavimo objektą, ir pirkėjo sumokėtą privatizavimo objekto kainos dalį. Kita vertus, pagal pareiškėjo ginčijamą teisinį reguliavimą galima ir tokia situacija, kad po privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo gražinamo privatizavimo objekto vertė būtų ne padidėjusi, bet sumažėjusi, o pirkėjo iki

privatizavimo objekto grąžinimo Turto fondui įmokėta suma nepadengtų valstybės (savivaldybės) dėl šio objekto grąžinimo patirtų nuostolių. Be to, dar iki privatizavimo objekto grąžinimo Turto fondui pirkėjas gali būti turėjęs naudos iš to objekto.

10. Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuriuo numatyta tokia pirkimo–pardavimo sutarties nevykdymo atveju taikoma turtinio pobūdžio priemonė, kaip sutarties nutraukimas, kai pirkėjo įsigytas privatizavimo objektas grąžinamas Turto fondui, o pirkėjo už jį sumokėtos įmokos ir lėšos už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą jam negrąžinamos, tiek, kiek juo sudaromos prielaidos atsirasti situacijoms, kai valstybei (savivaldybei) grąžinto privatizavimo objekto vertės ir pirkėjo įmokų suma yra tokio dydžio, kad ja padengiami, bet neviršijami dėl pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo valstybės (savivaldybės) patiriami praradimai, vertintinas kaip leidžiantis teisingai atlyginti pirkėjo valstybei (savivaldybei) padarytą žalą ir nevaržyti jo teisių labiau nei reikia teisėtiems ir visuotinai svarbiems tikslams pasiekti, o šiuo teisiniu reguliavimu įtvirtinta poveikio priemonė, taikoma pirkėjui sutarties nevykdymo atveju, – kaip proporcinga ir adekvati pirkėjo padarytai valstybei (savivaldybei) žalai.

Tačiau Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) įtvirtintas minėtas teisinis reguliavimas tiek, kiek juo sudaromos prielaidos atsirasti situacijoms, kai valstybei (savivaldybei) grąžinto privatizavimo objekto vertės ir pirkėjo įmokų suma, atskaičius iš jos pirkėjo iš to objekto iki jo grąžinimo Turto fondui gautą naudą, yra didesnė nei dėl šio objekto grąžinimo valstybės (savivaldybės) patirti praradimai, vertintinas kaip suvaržantis pirkėjo teises labiau nei reikia teisėtiems ir visuotinai svarbiems tikslams pasiekti, *inter alia* užtikrinti teisingą valstybei (savivaldybei) padarytos žalos atlyginimą, o šiuo teisiniu reguliavimu įtvirtinta poveikio priemonė, taikoma pirkėjui sutarties nevykdymo atveju, – kaip neproporcinga ir neadekvati pirkėjo padarytai valstybei (savivaldybei) žalai.

11. Vadinasi, Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu tiek, kiek nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, pirkimo–pardavimo sutartis gali būti nutraukiama, privatizavimo objektas grąžinamas Turto fondui, o pirkėjui jokiais atvejais negrąžinamos jo už privatizavimo objektą įmokėta suma ir lėšos už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą, buvo sudaromos prielaidos varžyti pirkėjo teises labiau nei reikia teisėtiems ir visuotinai svarbiems tikslams pasiekti, *inter alia* užtikrinti teisingą valstybei (savivaldybei) padarytos žalos atlyginimą.

Taigi konstatuotina, kad Nuostatų 49 punktą (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį bei privatizavimo objektą grąžinus Turto fondui, pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio)

pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos pirkėjui jokiais atvejais, prieštaravo Įstatymo 21 straipsnio 4 daliai, pagal kurią privatizavimo sandoryje pirkėjui turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos, t. y., kaip minėta, tokios teisinės priemonės, dėl kurių pirkėjas patirtų tam tikrus turtinio pobūdžio praradimus, adekvačius jo padarytai žalai.

12. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Vyriausybė, leisdama teisės aktus, turi laikytis galiojančių įstatymų ir, vykdydama vienus įstatymus, negali pažeisti kitų; Vyriausybės teisės aktuose – poįstatyminiuose teisės aktuose – negali būti nustatyta tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytoju įstatymuose. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla tiesiogiai iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų bei Seimo nutarimų dėl įstatymų įgyvendinimo; svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydamą savo įgaliojimų ir kad šie aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams (Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 18 d., 2004 m. kovo 5 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepaisant to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo. Jeigu Vyriausybės nutarimuose nustatytas teisinis reguliavimas konkuruotų su nustatytoju įstatymuose arba nebūtų grindžiamas įstatymais, būtų pažeisti ne tik konstitucinis teisinės valstybės principas bei Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, bet ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimai).

13. Šiame nutarime konstatavus, kad Nuostatų 49 punktas (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį bei privatizavimo objektą grąžinus Turto fondui, pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos pirkėjui jokiais atvejais, prieštaravo Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“, konstatuotina ir tai, kad Nuostatų 49 punktas (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) tiek pat prieštaravo Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

14. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Nuostatų 49 punktas (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto

pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį bei privatizavimo objektą grąžinus Turto fondui, pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negrąžinamos pirkėjui jokiais atvejais, prieštaravo Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“.

15. Minėta, kad pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas abejoja ir Nuostatų 50.2 punkto (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos nesumokėjus eilinės įmokos su palūkanomis bei delspinigiais, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis besąlygiškai nutraukiama, privatizavimo objektas grąžinamas privatizavimo institucijoms, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negrąžinamos, atitiktimi Konstitucijai ir įstatymų nuostatoms.

16. Nuostatų 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) *inter alia* nustatyta: „Jeigu eilinė įmoka su palūkanomis bei delspinigiais nesumokama per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos, privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis nutraukiama, o visa, kas perduota pirkėjui pagal šią sutartį iki jos nutraukimo, grąžinama Turto fondui. Pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negrąžinamos.“

Minėta, kad Nuostatų 49 punkte (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) ir 50.2 punkte (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) yra nustatytas tapatus teisinis reguliavimas.

17. Šiame nutarime konstatavus, kad Nuostatų 49 punktas (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija) tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį bei privatizavimo objektą grąžinus Turto fondui, pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos pirkėjui negrąžinamos jokiais atvejais, prieštaravo Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad šioms Konstitucijos ir Įstatymo nuostatoms tiek pat prieštarauja ir Nuostatų 50.2 punktas (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija).

18. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Nuostatų 50.2 punktas (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį bei privatizavimo objektą grąžinus Turto fondui, pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos pirkėjui negrąžinamos jokiais atvejais, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2

punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“.

19. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas toliau netirs, ar Nuostatų 50.2 punktas (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) tiek, kiek jame nustatyta, kad, per 30 dienų nuo mokėjimo termino pabaigos nesumokėjęs eilinės įmokos su palūkanomis bei delspinigiais, privatizavimo objektas gražinamas privatizavimo institucijoms, o pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos negražinamos, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, CK 1.2 straipsnio 1 daliai, 6.222 straipsnio 1 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų 49 punktas (2005 m. rugsėjo 13 d. redakcija; Žin., 2005, Nr. 112-4096) tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį bei privatizavimo objektą gražinus Turto fondui, pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos pirkėjui negražinamos jokiais atvejais, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų 50.2 punktas (2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. 97-3928) tiek, kiek jame nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį bei privatizavimo objektą gražinus Turto fondui, pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos pirkėjui negražinamos jokiais atvejais, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 21 straipsnio

4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Bieliūnas

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis

Dainius Žalimas